
PWYLLGOR SAFONAU DYDD LLUN, 22 CHWEFROR 2021

Yn bresennol:-

Aelodau Etholedig:- Y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones, Beth Lawton a Dewi Roberts

Aelodau Annibynnol:- Mr Aled Jones, Mr Hywel Eifion Jones, Miss Margaret E. Jones, Mr David Wareing a'r Dr Einir Young (Cadeirydd)

Hefyd yn Bresennol: Iwan Evans (Swyddog Monitro), Sion Huws (Uwch Gyfreithiwr - Corfforaethol) ac Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan Mr Richard Parry Hughes, Aelod Pwyllgor Cymunedol.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd Mr Hywel Eifion Jones fuddiant personol yn eitem 6 ar y rhaglen – Ymgynghoriad Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru – Canllawiau Drafft Newydd ar y Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau Cynghorau Sir a Chynghorau Tref a Chymuned, oherwydd ei fod yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru, a bod cyfeiriad at y panel yn yr adroddiad.

Nid oedd o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. MATERION BRYD

Ni chodwyd unrhyw faterion bryd.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 9 Tachwedd, 2020 fel rhai cywir.

5. HUNAN ASESAD A RHAGLEN WAITH

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Monitro yn gwahodd y pwyllgor i:-

- gynnal hunan asesiad o waith ac allbynnau'r pwyllgor yn ystod 2019/20; ac
- ystyried rhaglen waith ddrafft ar gyfer 2021/22.

Pwysleisiwyd, er bod y tabl hunanasesiad yn Atodiad 1 i'r adroddiad wedi'i seilio ar amgylchiadau arferol, bod y sefyllfa Covid wedi cael ardrawiad sylweddol ar y gallu i gyflawni'r swyddogaethau yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Er, yn dechnegol, bod nifer o'r swyddogaethau yn disgyn o fewn Categori 4, nid oedd hynny'n adlewyrchiad llwyr o'r sefyllfa, ac roedd yn bwysig nodi mai'r argyfwng oedd wedi gorfodi'r Pwyllgor Safonau i'r sefyllfa yma, yn hytrach nag unrhyw ddiffyg gweithredu ar ei ran.

Gofynnwyd beth oedd barn y Swyddog Monitro ynglŷn ag effeithiolrwydd yr Ombwdsmon o safbwynt penderfynu i ymchwilio i gwynion ai peidio. Mewn ymateb, eglurwyd bod effeithiolrwydd yr Ombwdsmon yn anodd ei fesur, ond y gallai'r pwyllgor fonitro sut mae'r gyfundrefn yn gweithio wrth drafod adroddiadau blynyddol a llythyrau chwarterol yr

Ombwdsmon. Mewn ymateb i gwestiwn pellach ynglŷn â herio penderfyniadau'r Ombwdsmon, eglurwyd nad oedd hynny'n digwydd gam amlaf, oni bai bod yn rywbeth penodol iawn, neu rywbeth wedi'i gamddeall neu ei gamddehongli, neu angen fwy o wybodaeth. Awgrymwyd y gallai'r pwyllgor drafod ychydig mwy ar hyn o dan eitem 6 ar y rhaglen.

Nodwyd y byddai'n fuddiol darparu canllawiau ar y Cod Ymddygiad ar gyfer grwpiau sy'n dewis ymgeiswyr ar gyfer Etholiad 2022, fel bod pobl sy'n rhoi eu henwau ymlaen yn ymwybodol o'r ymrwymadau sy'n deillio o fod yn gynghorydd. Mewn ymateb, awgrymwyd y byddai'n fuddiol adrodd i'r pwyllgor ym mis Tachwedd ar y paratodau ar gyfer Etholiad Mai 2022 o safbwynt codi ymwybyddiaeth o ofynion y Cod Ymddygiad ymhlith darpar ymgeiswyr ac aelodau presennol.

Nodwyd ei bod yn amserol i gymryd trosolwg o'r trefniadau hyfforddiant yn gyffredinol, ac awgrymwyd cyflwyno adroddiad ar hynny i gyfarfod mis Mehefin o'r pwyllgor. Nodwyd hefyd, pan fyddai amgylchiadau'n caniatáu, y bwriedid ail afael yn y cwrs peilot i gynghorau cymuned ar y Cod Ymddygiad ar sail rithiol, ac adrodd yn ôl ar hynny.

PENDERFYNWYD

(a) **Mabwysiadu'r canlynol fel hunan asesiad y pwyllgor o'i berfformiad yn 2019/20, gan nodi bod amgylchiadau y tu allan i reolaeth y Pwyllgor Safonau wedi golygu na fu'n bosib' gweithredu sawl cam y tro hwn:-**

SWYDDOGAETH	ASESIAD (1/2/3/4)	Tystiolaeth	Camau pellach
Hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau	1	Mae'r Cadeirydd ac Is Gadeirydd wedi mynychu Fforwm Safonau Gogledd Cymru i rannu profiadau hefo pwyllgorau safonau eraill. Cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor Llawn Pwyllgor wedi derbyn adroddiad ar drefniadau Fframwaith Foesebol yng nghyd-destun cyd-weithio	Parhau i fynychu a chefnogi
Cynorthwyo'r aelodau i gadw at y Cod Ymddygiad	2	Swyddog Monitro a'i dîm yn darparu cyngor ac arweiniad mewn cyfarfodydd ac ar sail un i aelodau.	Adfer camau hyfforddiant pan mae adnoddau yn caniatáu
Cynghori'r Cyngor ynglŷn â mabwysiadu neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad	Dim angen gweithredu	Dim achlysur wedi codi i ddiwygio'r Cod.	
Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad	2	Derbyn adroddiadau rheolaidd o honiadau yn erbyn aelodau Derbyn adroddiadau blynyddol yr Ombwdsman a Phanel Dyfarnu Cymru	Parhau i fonitro ac ystyried a hyrwyddo dulliau amgen o dderbyn gwybodaeth Derbyn adroddiadau rheolaidd o Lyfr Achosion Cod

			Ymddygiad yr Ombwdsmon. Derbyn adroddiadau blynyddol am y gofrestr buddiannau a lletygarwch.
Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi aelodau ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad	3		Angen edrych ar ddarparu hyfforddiant newydd.
Rhoi goddefebau i aelodau	1	Ceisiadau wedi eu hystyried dan y drefn newydd.	
Ymdrin ag adroddiadau o dribiwnlys achos ac unrhyw adroddiadau gan y Swyddog Monitro ar faterion a gyfeiriwyd gan yr Ombwdsmon	Dim angen gweithredu	Ni gododd angen am wrandawiadau yn ystod y flwyddyn	
Awdurdodi'r Swyddog Monitro i dalu lwfansau i bersonau a gynorthwyodd gydag ymchwiliad	Dim angen gweithredu	Ni fu achlysur i dalu lwfans o'r fath	
Ymarfer y swyddogaethau uchod mewn perthynas â chynghorau cymuned	3	Swyddog Monitro a'i dîm yn darparu cyngor ac arweiniad i gynghorau, clercod ac aelodau. Mabwysiadu peilot ar gyfer hyfforddi Cod Ymddygiad. Wedi cynnwys sesiwn i beilota cynnwys y cwrs.	Cwrs peilot wedi ei gynnal gyda Chyngor Tref Tywyn gydag adborth cadarnhaol. Angen ystyried adfer y rhaglen ar sail rithiol pan mae adnoddau yn caniatáu.

(b) Cymeradwyo'r rhaglen waith a ganlyn ar gyfer 2021/22:-

Mehefin, 2021

Adroddiad Blynyddol
Honiadau yn erbyn Aelodau
Llyfr Achosion yr Ombwdsmon
Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Hyfforddiant yn gyffredinol

Tachwedd, 2021

**Cofrestr Rhoddion a Lletygarwch
Cofrestr Datgan Buddiant
Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon
Honiadau yn erbyn Aelodau
Gwrthdrawiadau Buddiannau a phartneriaid y tu allan i Lywodraeth Leol
Paratoi ar gyfer Etholiad Mai 2022 o safbwynt y Cod Ymddygiad**

Chwefror, 2022

**Adroddiad Blynyddol y Panel Dyfarnu
Honiadau yn erbyn Aelodau**

**6 YMGYNGHORIAD OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU –
CANLLAWIAU DRAFFT NEWYDD AR Y COD YMDDYGIAD AR GYFER AELODAU
CYNGHORAU SIR A CHYNGHORAU TREF A CHYMUNED**

Cyflwynwyd – adroddiad y Swyddog Monitro yn gwahodd y pwyllgor i gyflwyno sylwadau ac adborth ar ymgynghoriad Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar ganllawiau drafft newydd ar y Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau Cyngorau Sir a Chyngorau Tref a Chymuned.

Eglurwyd nad oedd cwestiynau penodedig wedi'u gosod yn yr ymgynghoriad, ond gan ddal sylw at bwrpas y ddogfen, awgrymwyd y materion canlynol ar gyfer ystyriaeth y pwyllgor:-

- Ydi'r arweiniad a roddir yn ddealladwy ac o ddefnydd?
- Oes agweddau sydd ddim gystal ag y gellir eu gwella a sut?
- Oes angen ychwanegu rhywbeth? Beth?

Nodwyd ymhellach bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wedi cael cyfle i ystyried yr ymgynghoriad yn eu cyfarfod ar 18 Chwefror, ac er yn gyffredinol gefnogol i'r canllawiau o ran eu cynnwys a'u tôn, bod rhai cwestiynau wedi codi o gwmpas yr her o ran mynegiant gwleidyddol, a lle mae'r llinell rhwng yr hyn sy'n briodol ac yn amhriodol, ayb, yn enwedig o safbwynt parch a'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol, ac ati.

Yna tynnwyd sylw'r pwyllgor at rannau penodol o'r canllawiau, sef:-

- Y prawf dau gam a ddefnyddir gan yr Ombwdsmon wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn, neu a ddylid parhau ag ymchwiliad i dorri'r Cod.
- Hawl mynegiant gwleidyddol, lle gall y Cod ymyrryd, a lle mae'n croesi'r llinell.
- Perthnasedd y Cod i unigolion a'r disgwyliad bod pobl sydd mewn swyddi cyhoeddus yn cynnal safonau uchel o ymddygiad.
- Y gofyn i aelodau sy'n cynrychioli'r Cyngor ar gyrff allanol gydymffurfio â Chod y corff hwnnw, ac y gall torri Cod y corff hefyd olygu bod yr aelod yn torri Cod y Cyngor.
- Rol arweinyddiaeth gymunedol aelodau, a sut y gall gyrru negeseuon e-bost amhriodol neu ddefnydd diofal neu anghyfrifol o gyfryngau cymdeithasol ddwyn anfri ar swydd yr aelod.
- Cymhlethdod rôl a statws y clerc o fewn unrhyw gyngor cymuned.
- Rôl y Swyddog Monitro yng nghyd-destun cyngorau cymuned.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn:-

Nodwyd, er bod y canllawiau'n cynnwys enghreifftiau o dorri'r Cod, nad oedd cyfeiriad at y gosb a roddwyd yn yr achosion hynny.

Awgrymwyd bod y defnydd o esiamplau achos a swigod siarad yn ffordd dda o amlygu rhannau o'r ddogfen a'u gwneud yn berthnasol i bobl.

Nodwyd bod y pwynt ynglŷn â diffyg ymchwilio i gwynion gan yr Ombwdsmon yn codi'n flynyddol yng nghyfarfod y Cyngor llawn, ond roedd yn amlwg bod llai na 5% o waith yr Ombwdsmon yn ymwneud â chynghorau, gyda'r mwyafrif o gwynion yn codi yn y maes iechyd. Tynnwyd sylw hefyd at y ffaith bod yr Ombwdsmon yn nodi yn ei ragair i'r canllawiau bod nifer y cwynion lefel isel oedd yn dod i law yn dal yn rhy uchel, ac er ei bod yn ymddangos mai nifer fach o aelodau oedd yn cyflwyno'r cwynion hyn, yn y cyfnod heriol hwn, roedd yn bwysicach nag erioed bod adnoddau ei swyddfa'n cael eu defnyddio'n effeithiol, a bod unrhyw ymchwiliad a gynhelid yn gymesur ac yn ofynnol er budd ehangach y cyhoedd. Nodwyd hefyd bod yr Ombwdsmon yn annog aelodau i fanteisio ar unrhyw drefniadau lleol ar gyfer ymdrin â chwynion 'aelodau yn erbyn aelodau' a holwyd beth oedd rôl y Pwyllgor Safonau a'r Swyddog Monitro o ran hynny. Mewn ymateb, cyfeiriwyd at Safon Gwynedd a threfn ddatrys fewnol y Cyngor ar gyfer ymdrin ag anghydfod rhwng aelodau ac aelodau. Nodwyd bod y Swyddog Monitro yn dueddol o droi at y drefn fewnol i geisio datrys mater aelod yn erbyn aelod o fewn Cyngor Gwynedd, ac yn y diwedd, drwy'r broses, bod modd dod at y Pwyllgor Safonau i ymdrin â'r mater. Wrth gwrs, gan fod hyn y tu allan i'r fframwaith statudol, nid oedd pwerau'r Pwyllgor Safonau yn sylweddol. Nid oedd llawer o achlysuron wedi codi yng Nghyngor Gwynedd lle'r oedd hyn wedi bod yn berthnasol, ac roedd mwyafrif y cwynion yn deillio o'r cyhoedd yn erbyn aelodau. Roedd angen cyfeirio cwynion o'r fath at yr Ombwdsmon, er yn amlwg, roedd modd i'r Swyddog Monitro gynghori'r cyhoedd. Roedd y sefyllfa'n fwy heriol yn achos cynghorau cymuned gan nad oedd ganddynt yr adnoddau na'r gyfundrefn llywodraethiant i ddatrys problemau rhwng aelodau. Eto, lle'r oedd gwir broblemau, roedd modd i'r Swyddog Monitro geisio helpu'r cynghorau cymuned hynny fel y gallai.

Awgrymwyd efallai bod canfyddiad ymhlith aelodau cynghorau cymuned bod y Pwyllgor Safonau yn gallu datrys anghydfod, a bod lle i'r pwyllgor fod yn fwy ymwybodol o'r cwynion fel y gellid eu trafod a defnyddio'r drefn ddatrys leol i ymateb i'r problem.

Nodwyd bod yr enghreifftiau yn y canllawiau yn egluro pam na all y Pwyllgor Safonau fynd â mater ymhellach, ac awgrymwyd bod hynny'n cael ei amlygu yn fwy penodol yn adroddiad blynyddol y pwyllgor i'r Cyngor llawn. Mewn ymateb, eglurwyd bod y Pwyllgor Safonau yn cael ei weld fel fforwm datrys cwynion, ond bod raid i bob cŵyn allanol, gan gynnwys cwynion yn deillio o gynghorau cymuned, gael eu cyfeirio at yr Ombwdsmon. Pe dymunid cynnig gwasanaeth gwahanol i gynghorau cymuned, byddai'n rhaid bod yn fyw i'r ffaith bod yna tua 64 o gynghorau cymuned a thref, a tua 700-750 o aelodau cynghorau cymuned yng Ngwynedd. Gallai'r goblygiadau adnoddau fyddai'n deillio o gynnig hynny fel gwasanaeth fod yn sylweddol, ac roedd angen bod yn ofalus rhag cynnig gwasanaeth na ellid ei gyflawni. Ond efallai bod lle i gael y neges allan. Awgrymwyd ymhellach y gallai'r her fod yn llawer mwy na'r 750 aelod, gan fod yna gyn-aelodau o gynghorau cymuned sy'n parhau i ymddiddori yng nghwaith y cynghorau hynny, ac o bosib' am gyfeirio cwynion at yr Ombwdsmon.

Pwysleisiwyd y dylai'r canllawiau fod yn niwtral o ran rhyw.

PENDERFYNWYD cyflwyno'r sylwadau a ganlyn mewn ymateb i'r ymgynghoriad, a dirprwyo hawl i'r Swyddog Monitro goladu a chyfleu'r ymateb ar ran y Cyngor:-

- **Bod y pwyllgor yn croesawu'r ddogfen yn gyffredinol, ac o'r farn ei bod yn ddarllenadwy ac yn hynod ddefnyddiol o ran esbonio'r cod. Credir hefyd bod y defnydd o esiamplau achos a swigod siarad yn ffordd dda o amlygu rhannau o'r ddogfen a'i gwneud yn berthnasol i bobl.**

- Byddai'n fuddiol petai'r enghreifftiau o dorri'r Cod Ymddygiad a restrir yn y ddogfen hefyd yn nodi beth oedd canlyniad hynny, er mwyn rhoi darlun mwy eglur.
- Byddai'r fuddiol petai'r ddogfen yn cynnwys esiamplau o sut mae'r prawf budd cyhoeddus wedi gweithio'n ymarferol, h.y. pa fathau o gwynion sydd wedi croesi'r rhiniog, a pha fathau o gwynion sydd wedi methu.
- Y dylai'r ddogfen fod yn niwtral o ran rhyw.

7. HONIADAU YN ERBYN AELODAU

Cyflwynwyd - adroddiad yr Uwch Gyfreithiwr (Corfforaethol) yn cyflwyno gwybodaeth am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30 y.b. a daeth i ben am 11.45 y.b.

CADEIRYDD